

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในยุคของการแข่งขันในโลกโลกาภิวัตน์ ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในชุมชนหรือต่างชุมชนไม่สามารถแข่งขันได้อย่างยุติธรรม เพราะโลกของการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันต้องอาศัยความพร้อมทั้งทางด้านเทคโนโลยี วัสดุศาสตร์ การผลิต การตลาด การบริหารจัดการ และการเงิน ชุมชนใดที่มีศักยภาพสูงในเรื่องดังกล่าวย่อมสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจของชุมชนได้ ในทางกลับกัน หากชุมชนใดอ่อนแอโอกาสที่จะทำให้ธุรกิจของชุมชนนั้นประสบความสำเร็จได้ก็ยากยิ่ง จึงทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับรากหญ้ามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะหากชุมชนเข้มแข็งและมีความอยู่ดีกินดีแล้ว การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ก็สามารถทำได้ง่ายมากขึ้น (มานพ ชุ่มอ่อน, 2555)

ธุรกิจชุมชน เป็นหนึ่งในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน หลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 กิจกรรมนี้ดูจะกลายเป็นความหวังในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน จนถึงกับมีการประกาศให้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทย (มงคล ดำานธานินทร์, 2541) และไม่เพียงแต่ทางราชการเท่านั้น นักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนก็คาดหวังให้ธุรกิจชุมชนเป็นตัวนำในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ด้วยการดึงดูดรายได้จากเมืองคืนสู่ชนบท และช่วยป้องกันมิให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรมมากเกินไป (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542) ด้วยหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชนบทที่เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ก็ก็เป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของประเทศด้วยเช่นกัน หากกลุ่มชาวบ้านเหล่านี้มีรายได้สูงขึ้นก็จะส่งผลด้านบวกต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ในการประกอบธุรกิจชุมชนควรมุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในชุมชนโดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน ให้ชาวบ้านในชุมชนได้คิดเอง วางแผนเอง และตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาปากท้องของคนส่วนใหญ่ในประเทศ และสามารถช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ อีกทั้งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคชนบท ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษา ภูมิปัญญา และทรัพยากรภายในประเทศไทยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมายหากมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยมุ่งยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทบนพื้นฐานของความเป็นไทย ด้วยภูมิปัญญาไทยที่ชาติอื่นหรือชาติตะวันตกไม่มี พัฒนาเป็นจุดเด่นในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ด้วยการเริ่มต้นที่การสร้างรากฐานทาง

เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง มุ่งพัฒนาชุมชนชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานความเป็นไทย และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นก้าวใหม่ของสังคมไทยที่จะเริ่มต้นเดินอีกครั้งด้วยความเข้มแข็ง และมั่นคง เพื่อความอยู่ดีกินดีของคนไทยทุกคน (วาสนา เพิ่มพูน, ม.ป.ป.)

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) เป็นโครงการที่รัฐบาลตั้งขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2546) สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP นับเป็นภูมิปัญญาและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชน ทั้งยังช่วยพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันสินค้า OTOP มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้มีการขับเคลื่อน อีกทั้งรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนการพัฒนาสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและเติบโตอย่างยั่งยืน (สัฏชัย ลังแท้ และเจษฎา นกน้อย, 2554) และมีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2557 จะมีมูลค่าการส่งออกสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไปทั่วโลกได้กว่า 40,000 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่าสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยมีศักยภาพอย่างมากในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นให้ได้รับการยอมรับในตลาดโลก (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 2556)

ดังนั้นเพื่อให้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น ประสบผลสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อันประกอบด้วย กิจกรรมหลัก (Primary Activities) ได้แก่ การนำเข้าและจัดเก็บวัตถุดิบ การผลิตสินค้า การจัดส่งและบริหารคลังสินค้า การตลาดและการขายสินค้า การให้บริการหลังการขาย และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) ได้แก่ การจัดซื้อ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กร การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร เพราะเป็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร และส่งผลให้สินค้าของผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว โดยทำการศึกษาผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา เพราะเป็นจังหวัดที่มีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ผ้าบาติกลำปำ ผ้าทอบ้านหน้าเกาะ ผ้าทอลานข่อย ผ้าทอเกาะยอ เพื่อทำให้ทราบปัจจัยที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะสินค้าประเภทผ้าเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ อีกทั้งมีผู้ประกอบการหลายรายที่ผลิตสินค้าออกสู่ตลาด แต่ก็มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ประกอบกับการที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้กระทรวงวัฒนธรรมส่งเสริมการสวมใส่ผ้าไทยเพื่ออนุรักษ์พลังงานและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน (ณ หนูแก้ว, 2556) ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการ ในการนำไปพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าให้มีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ประเภทผ้า ทั้งกิจกรรมหลัก (Primary Activities) และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities)
2. เพื่อพัฒนาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ประเภทผ้า อันประกอบด้วย กิจกรรมหลัก (Primary Activities) ได้แก่ การนำเข้าและจัดเก็บวัตถุดิบ การผลิตสินค้า การจัดส่งและบริหารคลังสินค้า การตลาดและการขายสินค้า การให้บริการหลังการขาย และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) ได้แก่ การจัดซื้อ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กร การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพกับประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ทำการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา ที่สินค้าได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ระดับประเทศปี 2555 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9 ราย คือ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2556)

1. กลุ่มทอผ้านิคมลานข่อย
2. กลุ่มเสื่อผ้าบาติกลำป่า
3. กลุ่มวิสาหกิจสตรีทอผ้าสหกรณ์พนมวังค์
4. วิสาหกิจชุมชนทอผ้าถ้ำลาลานข่อย
5. สมจิตรศิลป์หัตถกรรมลูกปัดมโนราห์
6. กลุ่มทอผ้าร่มไทร
7. สงขลาบาติก
8. ทักษิณเมืองทองบาติก
9. นางยุพา เสนทอง

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือระหว่างวันที่ 1 - 31 มกราคม 2558

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ประเภทผ้าในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดสงขลา
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการวางแผนและการดำเนินงานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ประสบผลสำเร็จ
3. องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นพื้นฐานในการบริการวิชาการแก่สังคมในลักษณะต่างๆ ต่อไป
4. ผลการวิจัยจะได้รับการเผยแพร่ทั้งในการประชุมวิชาการและวารสารวิชาการระดับนานาชาติในฐานะข้อมูล SJR อันจะเป็นประโยชน์ในวงกว้างต่อไป

นิยามศัพท์

สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากชุมชนที่ได้มาจากการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้า

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) หมายถึง กิจกรรมการดำเนินงานด้านต่างๆ ของผู้ประกอบการ อันประกอบด้วยกิจกรรมหลัก (Primary Activities) ได้แก่ การนำเข้าและจัดเก็บวัตถุดิบ การผลิตสินค้า การจัดส่งและบริหารคลังสินค้า การตลาดและการขายสินค้า การให้บริการหลังการขาย และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) ได้แก่ การจัดซื้อ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กร การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ที่ส่งผลให้สินค้าของผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว